

Vrijheidswandelroute door het dorp Sint Anthonis

Rond 25 september, de Bevrijdingsdag in 1944 van Sint Anthonis, is er een wandeling van het Zorgcentrum Op 't Hoogveld naar MFA Oelbroeck. Onderweg passeren we bijzondere straten en namen die met de bevrijding anno 1944 te maken hebben.

Als we beginnen bij het Zorgcentrum Op 't Hoogveld dienen we te beseffen dat deze plek anno 1944 een deel van een grote akker was tussen de Oploose Molenbeek en de Kleine Beek. De akker was een zogenaamde bolle akker, waarop meestal rogge geoogst werd. Rogge was een dankbare graansoort voor arme zandgronden, want rogge kon op armoedige zandgrond redelijk groeien en had weinig of geen bemesting nodig. Het meel was geschikt voor het bekende roggebrood dat veel in Brabantse gezinnen werd gegeten. Een gezegde uit die tijd luidde: *van mik (wit brood) word je dik, van brood (roggebrood) word je groot*. Dus in september 1944 was dit gebied nog een graanakker. Die liep door tot de Lepelstraat en daar begon de bebouwing van het dorp Sint Anthonis.

De Lepelstraat was de gebruikelijke verbindingsweg tussen de bebouwde kern van Sint Anthonis en Oploo. De weg draaide, vanuit richting Oploo beschouwd, op de splitsing naar De Brink toe en rechtdoor liep een smalle weg die De Perdshemel werd genoemd en die uiteindelijk in de Breststraat eindigde.

Op 23 en 24 september 1944 waren er al enkele Britse patrouilles vanuit Grave in Sint Anthonis gekomen en hadden daar, na een paar gevechten met daar toevallig aanwezige Duitsers, al een bevrijdingsgevoel bij de plaatselijke bevolking gegeven. Met veel Duitse krijgsgevangenen keerden de Britse patrouilles zondagavond 24 september terug naar Grave. In de nacht van 24 op 25 september vertrok vanuit Gemert de Duitse Kampfgruppe Walther, om uit de handen van het oprukkende Britse leger te blijven. Hij reed via de Gemertse weg naar Oploo en Sint Anthonis en vandaaruit naar Overloon, omdat de Duitse bezetter het plan had om daar een verdedigingslinie op te zetten als een gebogen linie om het bruggenhoofd bij Venlo. Maar het routeplan van de Kampfgruppe van kolonel Walther werd snel gewijzigd om een andere route te kiezen. Waarschijnlijk zocht men een route met beschutting van bomen zodat ze niet zo goed zichtbaar waren voor de Britse bommenwerpers die een duidelijk overwicht in de lucht hadden en de terugtrekkende Duitse troepen met bommen bestookten. Zo trokken de Duitse bezetters via Bakel en Milheeze en mogelijk de minder zware voertuigen ook via de bossen van De Mortel en de Stippelberg met de Gemertsedijk en kwamen beide troepenbewegingen bij de Stippelberg voor De Rips uit. De eerste wagens kwamen langs het boswachtershuis op de weg van Milheeze naar De Rips en daar stonden in die nacht Hendrik Jan Ledeboer en Noud van der Ven te kijken; de laatste een centraal figuur in het plaatselijk verzet. Zij werden gedwongen om de Duitse bezetter een beschutte weg naar Venray te wijzen en leidden de Kampfgruppe Walther via de Hazenhutsedijk naar Venray. De daarna komende Duitse oorlogsvoertuigen namen ook de Hazenhutsedijk richting Venray.

Vanuit Gemert waren nog vijf Duitse gevechtswagens vertrokken, mogelijk niet bekend met de plotselinge routeverandering van de hoofdmacht. Deze vijf half-tracks stelden zich bij de splitsing op de Gemertse weg tussen Oploo en Sint Anthonis op en stonden te wachten op de rest van de Kampfgrupe van kolonel Walther. Waarschijnlijk ook met de bedoeling om met hun luchtafweergeschut een flankdekking tegen luchtaanvallen vanuit het noorden te vormen. Terwijl de hoofdmacht van de Duitse bezetter ten zuiden van de

plaatsen Oploo en Sint Anthonis naar Overloon was getrokken, kwam het achtervolgende Britse legerdeel vanuit Gemert bijna via dezelfde weg. Het Britse Royal Tank Regiment onder commando van kolonel Silvertop, die de havenstad Antwerpen had bevrijd, en de daaraan toegevoegde infanterie van kolonel Orr gingen vanuit Rips via de Deurneseweg naar Oploo. Bij gebrek aan Duitse bezetting in Oploo die al eerder op de vlucht geslagen was, trok de groep verder tot de splitsing Lepelstraat/Perdshemel. Daar werd op de splitsing halt gehouden en overleg gepleegd. Brigade-generaal Harvey, bevelhebber van de Britse 29^e Brigade, besloot een bespreking te houden met de twee bataljonscommandanten Silvertop en Orr en zijn majoor J. Thompson. Ook om het vervolg te plannen als de rest van de brigade die via de Lepelstraat verwacht werd, was aangesloten.

Al eerder was een ander deel van dit Britse legeronderdeel, namelijk de verkenningstroepen van de 159^e Brigade, via de Gemertseweg richting Sint Anthonis gereden en trof op de splitsing tussen Oploo en Sint Anthonis, waarschijnlijk tot wederzijdse verbazing, de vijf Duitse gevechtswagens van de 107^e Panzerbrigade, aan. Na een kort vuurgevecht gingen de Duitse Hanomags snel richting Sint Anthonis. Op de Peelkant werden drie Duitse voertuigen uitgeschakeld en de overgebleven twee voertuigen verhoogden hun snelheid en reden al schietend vanaf de Peelkant de Molenstraat en vervolgens de Lepelstraat in. Daar troffen ze op de splitsing met de Perdshemel de vier Britse officieren bij hun overleg. Kolonel Silvertop was onmiddellijk dood en kolonel Orr was zo zwaar gewond dat hij onderweg naar het hospitaal stierf. Brigade-generaal Harvey raakte licht gewond en zijn majoor J. Thompson kreeg een schot door de long en is later weer hersteld. Britse legervoertuigen achtervolgden onmiddellijk de twee Duitse gevechtswagens en een werd al in de Breestraat buiten gevecht gesteld en de tweede werd op de Boxmeerseweg getroffen.

Na de oorlog heeft de gemeenteraad besloten om de naam Perdshemel voor de straat tussen Lepelstraat en Breestraat te veranderen in de naam Kolonel Silvertoplaan. Op de splitsing waar de noodlottige beschieting tijdens de Tweede Wereldoorlog heeft plaats gevonden, is vijftig jaar later, bij de officiële bevrijdingsdag op 5 mei 1995, een monument geplaatst.

Dit oorlogsmonument diende niet alleen een herinnering en afbeelding van de voorheen beschreven gebeurtenis met o.a. de dood van kolonel David Silvertop te zijn, maar tevens een monument voor alle oorlogen, zowel in het verleden, heden als toekomst, waarbij de onderdrukte mensen in oorlogsgebied gastvrijheid wordt geboden in vredelievende landen. Want ook in deze streek werden er tijdens de Tweede Wereldoorlog veel onderduikers gastvrijheid gegeven in talrijke huizen en boerderijen. Dan kunnen deze vluchtelingen, onderduikers en onderdrukten na duistere perioden de vrijheid ervaren en weer licht zien. Vandaar dat in een poort, die vaak een overgang kan vormen tussen oorlog en vrede, tussen gevangenschap en vrijheid, tussen dood en leven, drie mensen staan, waarvan er twee een onderdrukte helpen en deze gastvrijheid verlenen. Door medeleven met deze onderdrukten gaan zowel de hulpverlenende als hulpontvangende mensen hun grenzen verleggen en met respect kijken naar verschillen in ras, godsdienst of andere culturele opvattingen. Daarbij kunnen opgeworpen muren geslecht worden en poorten, die vaak grenzen vormen tussen het ene gebied en het andere, tussen een dictatuur en een vrij land, tussen de ene mens en de ander, ontsloten worden. Dat alles onder de bovenstaande zon die uiteindelijk de bron van ons leven is en symbool van vrede en vrijheid. Vandaar ook de titel van dit beeld, namelijk:

“Zon van onze hoop”

Daaronder bevindt zich een tekst die luidt:
*waar onderdrukten gastvrijheid wordt geboden
worden grenzen verlegd
muren geslecht
en poorten ontsloten.*

Het beeld "Zon van onze hoop" is van de kunstenaar Wim Rijvers (1927 – 2010) en de tekst op het plateau van Martien Mahler.

Via het paadje bij het oude klooster komen we op De Brink. Als de gebedsruimte in de kerk, onder de kerktoren, open is dan is daar aan de rechterzijde van deze ruimte een plaquette te zien met de oorlogsslachtoffers uit Sint Anthonis. Daarbij valt op dat de oorlogsslachtoffers in ons dorp vooral gesneuveld zijn in de beginperiode van WO II namelijk mei 1940 en tijdens de bevrijdingsstrijd in september en oktober 1944.

Onder de zeven namen staan nog drie militaire slachtoffers die in de strijd in Nederlands-Indië, waarin Nederland onder de naam van "politie acties" van 1946 tot 1949 het vrijheidsstreven van de Indonesiërs trachtte te voorkomen, zijn gesneuveld.

Kolonel David Silvertop werd in een door Duitse krijgsgevangenen gegraven graf op het kerkhof van Sint Anthonis begraven en dit oorlogsgraf is nu, geflankeerd door de graven van drie overige geallieerde oorlogsslachtoffers, in de zuidoosthoek van het kerkhof nog aanwezig.

De naam Peter Zuidstraat is na de oorlog gegeven als eerbetoon aan de verzetsleider Peter Zuid. Voorheen werd dit gedeelte ook de Noordkant genoemd. Peter Zuid was de verzetsnaam van Johannes (Jan) Borghouts (1910 – 1966) die tijdens de Tweede Wereldoorlog de gewestelijke sabotagecommandant was van de Binnenlandse Strijdkrachten. Hij leidde het verzet in Zuid-Nederland en vanaf december 1944 als stafmedewerker van prins Bernard. Hij leidde de zoektochten naar geschikte onderduikadressen en vluchtroutes, plande sabotages en organiseerde de knokploegen. Vanaf maart 1945 verplaatste hij zijn activiteiten naar Zuid-Holland en werd als stafmedewerker van prins Bernard betrokken bij de capitulatiebesprekingen met de Duitse bezetters. Tijdens de Tweede Wereldoorlog kwam Peter Zuid enkele keren op de boerderij van Jan Teunissen aan Den Hoek tussen Sint Anthonis en Oploo om de verzetsmensen in deze regio te organiseren en stimuleren en de plannen toe te lichten. In Eindhoven is in 1967 een beeld van Jan Borghouts, alias Peter Zuid, als verzetsheld tijdens WO II onthuld dat door de beeldhouwer Piet Killaars is gemaakt. Dit beeld is later in het oorlogsmuseum in Overloon terecht gekomen waar het zich nu nog steeds bevindt.

Jutta van Nassau (1225-1312) is een familielid van de latere Willem van Nassau (1533–1584) en Willem van Oranje, Willem de Zwijger en Vader des Vaderlands genoemd en schonk bij haar overlijden een klein geldbedrag aan Sint Anthonis om de kapel van Heilige Antonius Abt af te bouwen.

